

مدرس:

خلیل عقیلی فرج

k.aghili.f@chmail.ir

دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم
دانشکده علوم قرآنی ملایر

روش تحقیق در علوم قرآن و حدیث

جلسه سیزدهم

رہنمائی‌های ماهی مطالعات دینی

یادآوری

□ رهیافت های ما به مطالعات دینی

مطالعات درون دینی ؛ مطالعات برون دینی ؛ مطالعات تلفیقی

□ رهیافت های ما به مطالعات دینی

✓ مطالعات درون دینی : تلاش برای حل مسأله با مراجعه به آیات و روایات

✓ ۱- سیمانتیکی: معنا نزد قصد و مراد جدی گوینده و مولف است.

✓ ۲- هرمنوتیک: معنا نزد متن و یا مفسر (شنونده) است.

❖ از منظر دور منطقی، محقق به دو شکل می تواند به روش مطالعه درون دینی عمل کند:

۱- استدلالی: دلیل قرآن بر حقانیت قرآن ← می تواند دور باشد

۲- استیضاحی: از قرآن توضیح بخواهیم ← دور نیست

❑ رهیافت های ما به مطالعات دینی

❑ روش های مطالعه برون دینی

❖ رهیافت تحلیلی-منطقی

✓ مطالعات تحلیلی-منطقی در واقع به شناخت، تحلیل و نقد مبانی، ساختار و لوازم یک دیدگاه و اندیشه می پردازد.

✓ گام های فرایند پژوهش تحلیلی-عملیاتی چیست؟

← ۱- تحلیل مبانی نظریه ؛ ۲- تحلیل ساختاری نظریه ؛ ۳- تحلیل لوازم نظریه

۱- تحلیل ساختاری نظریه:

۱-۱ بررسی فهرست کامل مفاهیم کلیدی پژوهش و اندیشه مورد مطالعه

۱-۲ بررسی ساختاری پژوهش ← ۱- ساختار منطقی ؛ ۲- ساختار زبانی

۲- تحلیل مبانی معرفتی نظریه: شامل تصورات و تصدیقات نظریه

۳- تحلیل لوازم، آثار و نتایج نظریه: محقق پس از گذشت از مراحل تحلیل ساختار و تحلیل مبانی می

تواند از خود بپرسد: «قبول این نظریه چه لوازم و نتایجی دارد؟»

یادآوری

❑ رهیافت های ما به مطالعات دینی

❑ روش های مطالعه برون دینی

❖ مطالعات تاریخی

- ✓ مطالعات تاریخی شناخت یک حادثه تاریخی است.
- ✓ معنای حادثه تاریخی: حادثه ای با تأثیر مستمر بر زندگی بشر که در گذشته اتفاق افتاده
- ❑ مطالعات تاریخی از نگاه دانشمندان سنتی به دو شیوه انجام می شود:
  - ۱- فقط نقل حادثه ◀ خبرنگار
  - ۲- نقل و تحلیل حادثه ◀ تحلیل گر جامعه شناس، روانشناس و...
- ❑ مطالعات تاریخی از نگاه دانشمندان جدید به معنای «بررسی یک حادثه در بستر زمان، یعنی از زمان وقوع تا زمان حال» است.

❑ رهیافت های ما به مطالعات دینی

❑ روش های مطالعه برون دینی

❖ فرایند عملیاتی مطالعات تاریخی: دارای دو گام اصلی «توصیف» و «تبیین» است.

✓ مرحله توصیف: ۱- پیدایش حادثه یا نظریه ۲- سیر و تطور ۳- فرجام شناسی

✓ مرحله تبیین: ۱- چرایی ظهور حادثه یا نظریه ۲- چرایی تطور

۳- چرایی رسیدن به وضعیت نهایی

← مثال: مطالعه تاریخی نظریه «تاریخمندی معنای قرآن»

□ رهیافت های ما به مطالعات دینی

□ روش های مطالعه برون دینی

❖ آسیب شناسی مطالعات تاریخی:

۱- مغالطه «نظریه ب اخذ شده از نظریه الف است، پس نظریه الف همان نظریه ب است.»

۲- گزینشی شدن مطالعه تاریخی و غفلت از ابعاد مختلف حادثه یا نظریه

۳- مغالطه درهم آمیختن انگیزه و نتیجه

۴- داوری در فرایند تبیین

□ رهیافت های ما به مطالعات دینی

□ روی آورد مطالعه تطبیقی

این روش از مطالعه دارای پیشینه وسیع در تاریخ مطالعات دینی و مورد تاکید منابع دینی است.

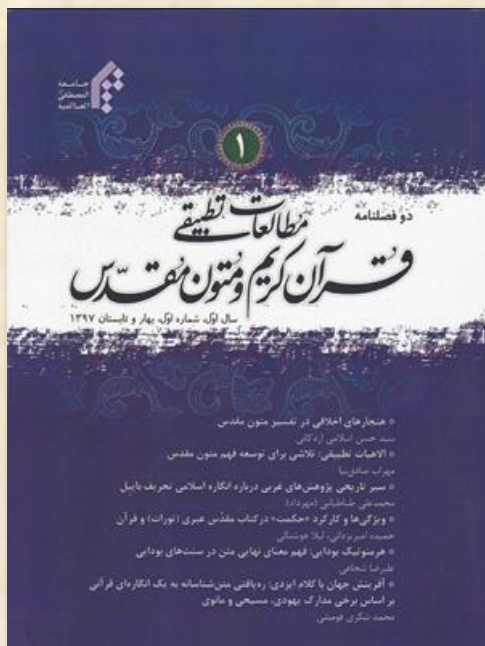
معنای مطالعات تطبیقی:

✓ معنای لغوی: شناخت یک پدیدار یا نظریه در پرتو مقایسه

◀ (توصیف و تبیین دیدگاه های موافق و مخالف)

✓ معنای مقایسه: کشف و فهرست وجوه مواضع اختلاف و اشتراک

دو دیدگاه و سپس تبیین آن ◀ باعث حل مسأله شود.

ومن الله التوفيق

Draghili.blog.ir